

se, hogy melyik CD-formátum (CD-ROM, CD-ROM XA, CD-I, Photo CD, CD-Audio) készüljön rajta. Megfelelő szoftverrel ezek mindegyike képes az ISO 9660 szabvány szerint, tehát CD-ROM-kompatibilis módon írni fel az adatlemezt.

Az üres lemezeket is egyre több cég gyártja. A *Taiyo Yuden* dolgozta ki azt az úttörő technológiát, amely lehetővé teszi az olcsó lemezek gyártását. A *TDK* is gyárt már lemezt, de csak hanglemez céljára. (A cikkkel együtt megjelent hirdetés már CD-ROM felvételekre is ajánlja a *TDK* lemezt. – A ref.) Amikor a *Kodak* is elkezdett lemezt gyártani, privilegizált helyzetbe került, mint az egyetlen cég, amely berendezést, lemezt, szoftvert is előállít.

Némi konfúzió van a lemezek befogadóképessége körül. Nem a berendezés, hanem a lemez határozza meg a befogadóképességet. A legtöbb előállító háromféle lemezt készít. A 8 cm-es lemez kapacitása 220 MB, a 12 cm-es egyik fajtájáé 600 MB (63 perc hangfelvétel), a másiké 680 MB (74 perc hangfelvétel). A két 12 cm-es lemez között az a különbség, hogy a nagyobb kapacitásún sűrűbben helyezkednek el az előre kialakított, előre címzett sávok. A megfelelően

tervezett felíróberendezés automatikusan alkalmazkodik ahhoz, hogy a három lemeztípus közül melyik van benne.

A fejlődés következő lépése a hálózati felíróberendezés, például a *Meridian Data Netscribe* megoldása, amely lehetővé teszi, hogy a helyi hálózat bármelyik gépéről működtessük az egyetlen felíróberendezést. Így a CD-ROM-készítés ára még elérhetőbbé vált, hisz a berendezés ára megoszthat több alkalmazás között. Az egy megabájtnyi adatra vetített költség így már kevesebb lehet, mint a hagyományos adattároláson.

Az olcsó (a korai merevlemezek árkategóriájába eső) asztali felíróberendezéssel, és húsz dollár alatt kapható üres lemezzel ma már mindenki információkiadóvá válhat.

/HARTIGAN, J. M.: Compact disc recording: a technical overview. = CD-ROM Professional, 6. köt. 5. sz. 1993. p.102–106./

(Válasz György)

Az információkereskedelem jogi lehetőségei és korlátai Csehországban

Szokták mondani: Csehországban nincsenek olyan jogszabályok, amelyek kijelölnék az információkereskedelem tereit, illetve megszabnák korlátait. Ez – persze – nem igaz, s a fenti kifogás a „nem akarásnak nyögés a vége” közmondás illusztrációi közé sorolható. Ellenkezőleg: azok a jogi normák, amelyek az információval kapcsolatban a cseh (szlovák) törvényekben és egyéb magas szintű jogszabályokban le vannak fektetve, alapjában kvadrálnak az e tekintetben „szokásos” nyugati normatívákkal. Így hát a jogi helyzet egyáltalán nem gátolja az információ vállalkozások és az információkereskedelem fellendülését.

Az információ vállalkozások és az információkereskedelem előtt a cseh *Polgári törvénykönyv* (118. § 1. bek.) azzal nyit teret, hogy a polgári jogi kapcsolatok tárgyául az „egyéb vagyoni értékeket” is elismeri. Így, ha az információért valaki fizetni hajlandó, s miért ne lenne az, az információ bizvást tekinthető „egyéb vagyoni érték”-nek. Ezenfelül az információfelhalmozáshoz és -kereskedelemhez való jogot az *Alapvető jogok és szabadságok okirata* (17. fejt. 1–2. bek.) is garantálja. Eszerint mindenkinek joga van – az állam határaitól való tekintet nélkül – arra, hogy szabadon kutasson fel, fogadjon el és terjesszen információkat, s tegye ezt mindaddig, amíg cselekedete speciális törvények-jogszabályok korlátaiba nem ütközik.

A szóban forgó korlátokról az alábbiakat:

1. A személyi adatok védelme, mely adatokon a 256/1992. Sb. számú törvény „egy meghatározott személyhez kötődő információkat” ért, mégpedig attól függetlenül, hogy ezeket az információkat milyen hordozókon tárolják. A védelem az ún. szenzitív információkra vonatkozik (az adott személy faji, nemzeti, politikai-mozgalmi, vallási hovatartozása, priusz-, egészségi, szexuális és gazdasági adatai). A szenzitív információk csak az érdekelt személy egyetértésével, az emberi méltóság sérelmét elkerülve (pl. halott személyek esetén), illetve külön törvényi előírás alapján publikálhatók. A törvény az ilyen adatok kezelőit az illetéktelen felhasználás megakadályozására, az összegyűjtött információk módosításának kivédésére és információvédelemre kötelezi. Aki – legalábbis felhatalmazások alapján – szenzitív információkat ismer meg, titoktartásra van kötelezve.
2. A személyiség védelme a *Polgári törvénykönyv* előírásából következik (11–12. §). Ezek kimondják, hogy a fizikai személynek joga van személyiségének és emberi méltóságának, továbbá magántulajdonának, nevének és személyi jellegű megnyilatkozásainak védelmére. Ezért – az illető személy engedélye nélkül – tilos a személyi jellegű kézira-

tok, fényképek és képek, hangfelvételek stb. sokszorosítása. De nem kell az iménti dokumentumok felhasználásához engedély, ha hivatali, tudományos és művészi, sajtó, tv- és rádiós hasznosításról van szó – a közízlést nem sértő határig.

3. A *sz szerzői jog* védelme (247/1990. Sb. sz. törvény) az irodalmi, tudományos és művészeti alkotások, köztük színházi, zene-, képzőművészeti (építészeti, iparművészeti, film-, fényképezési és kartográfiai) produkciók védelmére terjed ki, és – ha alkotómunkának tekinthetők – a számítógépes programokra is. Nem vonatkozik a védelem a jogi-hivatali dokumentumokra, általában a közélettel kapcsolatos irományokra. Hangsúlyozni kell azt is, hogy a védett alkotásokról keletkezett információk nem esnek védelem alá. A védett alkotásokról azonban – saját használatra – készíthető másolat, kellő hivatkozással idézni lehet belőlük, könyvtári-dokumentációs-kutatási célokra ugyancsak másolhatóak.
4. Az *államtitkok* védelmét – a 383/1990. Sb. és az 558/1991. Sb. sz. kiegészítésekkel – a 102/1971. Sb. törvény szabályozza. Az minősül államtitoknak, aminek titokban maradása állami érdek. A törvény megnevezi az államtitkokat ismerhetők körét, illetve azok számára titoktartást ír elő, akik – akarva-akaratlanul – ilyen titok birtokába jutnak. „Csemege” előírás: a „fényképezni tilos” parancs megszegése is e törvénnyel szembeni vétség.
5. Védelem a *tisztességtelen verseny ellen* az 513/1991. Sb. sz. törvény alapján folyik. Ez (44. § 1. bek.) tisztességtelen versenynek minősíti mindazt, ami ellentétben áll a verseny „jó erkölcsseivel”. A törvény tételesen sorolja fel e verseny legjellegzetesebb válfajait. Közülük is kiemelendő a kereskedelmi titok megsértése, a hazug reklám, a hitelrontás.
6. Az *orvosi titok* védelmét a 86/1992. Sb. sz. törvény szolgálja, amely titoktartást ír elő a betegek állapotáról, kivéve ha az erről való informálást a beteg engedélyezi, illetve ha az informálásra a gyógyító munka folytatása végett van szükség.
7. A *banktitok* védelméről szóló 21/1992. Sb. sz. törvény szerint ilyennek minősül az összes bankügylet, banki pénzszolgálat, beleértve a folyószámlákat és a letéteket is. Kivétel a bankfelügyelet tájékoztatása, de mind a banki, mind a bankfelügyeleti munkatársak e tekintetben titoktartásra vannak kötelezve.

8. A *levéltári anyagokba való betekintés* korlátozására azért van szükség, mert a levéltári törvény (97/1974. Sb. a 343/1992. Sb. sz. kiegészítéssel) nem tartalmaz e tekintetben kivételeket. A korlátozás a harmincévesnél „fiatalabb” anyagnál engedélyhez kötést jelent. Az engedélyt erre az anyagra nem szabad megadni, ha államtitkokról és személyi jogokat sértő iratokról van szó.

A felsorolás dokumentálja a korábbi kijelentést, hogy ti. az országban a jogi szabályozottság hiánya korántsem akadályozhatja az információkereskedelem fellendülését. Megfelelő a helyzet az információkereskedelemhez szükséges szerződéskötések jogi szabályozottságát illetően is. A kereskedelmi törvénykönyv (513/1992. Sb. sz. törvény) több olyan szerződéstípust is leír, amely alkalmas az információkereskedelem viteléhez. A legfontosabb egy meghatározott munka elvégzésére kötött szerződés (536–565. §), de – bizonyos esetekben – alkalmas a mandátumbiztosító szerződés (566–576. §), illetve a bizományi szerződés (577–590. §) is.

Az információs vállalkozások jellegzetességeik alapján a kézműiparok közé sorolhatók (455/1991. Sb. sz. törvény 2. §). (Információs szempontból megemlítenéd, hogy az iménti törvény a kézműiparok közül kizárja a szellemi alkotómunkát, a telekommunikációs hálózatok működtetését és televíziós adásokat.) A kézműiparok között – többek között – vannak kötöttek és szabadok. A kötöttek bizonyos képzettséget írnak elő (ilyenek az információs területen: automatikus adatfeldolgozás, amelynek üzéséhez szakközépiskolai vagy felsőfokú végzettség kell, valamint a szervezési és gazdasági tanácsadás, amelyhez egyetemi végzettség esetén 5 éves gyakorlat is szükséges, szakközépiskolai végzettségnél pedig 10 éves gyakorlat). A többi információval kapcsolatos kézműipar szabadnak minősül, azaz üzéséhez nincsenek képzettségi előírások.

A referált cikk az információval kapcsolatos magánvállalkozások ösztönzése érdekében íródott. Talán nem végezne haszontalan munkát, ha valaki feltárná a hazai jogi helyzetet e vonatkozásban. Ez a helyzet valószínűleg nagyon hasonlít a csehországihoz, természetesen csak a lényegét tekintve.

MAŠTALKA, J.: Informace jako předmět podnikatelské činnosti ve světle práva. = I, 35. köt. 2. sz. 1993. p.33–36./

(Futala Tibor)